ЮБИЛЕЙНА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В ЕПОХА НА ПРЕХОДИ: ЗНАНИЯ, ПОЛИТИКИ И УСТОЙЧИВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ

Сборник с доклади

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ" СВИЩОВ

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Съ-Председатели:

Доц. д-р Любка Илиева – Ръководител на катедра
„Икономика и управление на туризма“
Проф. д-р Марияна Божинова

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Любка Илиева – председател
Доц. д-р Петя Иванова
Доц. д-р Тихомир Личев
Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова
Ас. д-р Йоана Константинова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Доц. д-р Любка Илиева – председател
Доц. д-р Петя Иванова
Доц. д-р Тихомир Личев
Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова

СЕКРЕТАРИАТ

Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова
Ас. д-р Йоана Константинова

ISBN 978-954-23-2652-6

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЩОВ
ФАКУЛТЕТ „ПРОИЗВОДСТВЕН И ТЪРГОВСКИ БИЗНЕС”
КАТЕДРА „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА”

ЮБИЛЕЙНА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В ЕПОХА НА ПРЕХОДИ: ЗНАНИЯ, ПОЛИТИКИ И УСТОЙЧИВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ

19 – 20 юни 2026 г.

10 ГОДИНИ

Катедра „Икономика и управление на туризма”

Академично издателство „Ценов” – Свищов
2026

Кръглата маса се посвещава на 90-годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов и 10-годишнината на катедра „Икономика и управление на туризма”.

Докладите в сборника са анонимно рецензирани от Редакционен съвет.

Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

© АИ „Ценов“, Свищов, 2026
ISBN 978-954-23-2652-6

СЪДЪРЖАНИЕ

КАТЕДРА „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА“
Десетилетие на академично развитие, научни постижения и професионална реализация
Доц. д-р Любка Илиева 11

ПОЛИТИКИ, РЕГУЛАТОРНИ РАМКИ, ИКОНОМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА В УСЛОВИЯТА НА ТРАНСФОРМАЦИИ

Предизвикателства пред туризма на България
Проф. д-р Стоян Петков Маринов 21

Публични политики за устойчиво управление на обекти на културното наследство
Проф. д-р Маргарита Богданова 31

Политики за развитие на устойчив културен туризъм
Проф. д.н. Таня Парушева 41

Предизвикателства пред туристически сезон 2026
Доц. д-р Красимира Янчева, ас. д-р Христина Сантана 48

Туризъм и геополитически въздействия – географски аспекти
Доц. д-р Тихомир Личев 63

Обществените поръчки в туризма – взаимодействие между знания, политики и устойчиви бизнес решения
Доц. д-р Галина Чиприянова, Красимир Парашкевов 75

Релацията „културен туризъм – културно наследство“
Доц. д-р Пенка Горанова 86

Професионалната счетоводна преценка в туристическите предприятия: между нормативното съответствие и управленската полезност на информацията
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова, студ. Василена Тодорова, студ. Димитър Димитров, студ. Евелина Радева, студ. Кристиан Иванов 94

Application of Lean Manufacturing Tools in Boxed Solutions for the Tourism Industry
Candidate of Pedagogical Sciences Protsenko Yulia Procenko
Lilya Idrisova, Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD 107

Политики за устойчив туризъм чрез проектно финансиране: Финансова ефективност на общинските инвестиции в инфраструктура
Ас. д-р Димчо Шопов 116

Кризата в Близкия изток – предизвикателства и възможности пред българския туризъм
Ас. д-р Тихомир Драганов.....128

Ролята на европейските програми за развитие на туристическия бизнес в България
Докторант Мария Павлова-Кондрова.....136

Териториална концентрация и регионални различия в развитието на балнео, СПА и уелнес туризма в България
Докторант Антоанета Христова.....144

Местното самоуправление като фактор за развитието на туризма
Докторант Ива Панайотова 156

Институционални и икономически ограничения при трансформацията на земеделски земи за нуждите на туристическата инфраструктура
Докторант Атанас Атанасов.....165

Потенциал за развитие на голф туризма в деветте туристически района на България
Докторант Незифе Бозова.....174

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ, ЗЕЛЕНА И КРЪГОВА ИКОНОМИКА, ГЕОПРОСТРАНСТВЕНИ АНАЛИЗИ И РЕСУРСЕН ПОТЕНЦИАЛ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ

From sustainable to regenerative tourism in the context of the blue economy
Доц. д-р Стефан Райчев 183

Синята икономика и устойчивият туризъм: възможности и предизвикателства
Доц. д-р Добринка Стоянова.....190

Съвременни измерения на социалноикономическата устойчивост в туризма
Доц. д-р Ваня Василева.....199

Развитие на районите през призмата на туризма
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков 207

Концептуализиране на геополитически сензитивни дестинации чрез спортен туризъм: по примера на Голанските възвишения
Доц. д-р Теодора Кирякова-Динева, докторант Уаел Муграби.....216

Изследване на нагласите към екологосъобразните решения в туризма
Гл. ас. д-р Павлин Павлов.....225

Храната като важен компонент на туристическото преживяване
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева 236

Връзка между туристическите пътувания и динамиката на потребителските цени в България
Докторант Никола Николов 244

Климатолечението в структурата на здравния туризъм: историческо развитие, научни школи и концептуално моделиране
Докторант Ваня Андонова..... 256

Кандидатурата за Европейска столица на културата като фактор за развитие на целогодишен туризъм в Бургас
Докторант Иван Гаврилов 268

Място на кръговата икономика в туристическия сектор
Докторант Виктория Джамбазка..... 277

ИНОВАЦИИ, ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ В ТУРИЗМА И УСЛУГИТЕ

Концептуална рамка за адаптация на туристическата система в условията на дигитална трансформация
Проф. д-р Велина Казанджиева, доц. д-р Георгина Луканова..... 287

Ролята на изкуствения интелект в развитието на смарт туризъм
Доц. д-р Елена Илиева, Павел Нончев 300

Бъдещето на туризма в епохата на преходи: между дигиталното и автентичното
Доц. д-р Любка Илиева..... 310

Приносът на цифровите иновационни мрежи към регионалното развитие
Доц. д-р Евелина Парашкевова..... 322

Детерминанти на онлайн пазаруването на туристически продукти в България
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 333

Влияние на дигиталната трансформация на туристическия пазар върху потребителското поведение
Доц. д-р Ваня Григорова..... 343

Иновационни възможности за развитие на туристическия бизнес – мрежови контекст
Доц. д-р Искра Пантелеева..... 353

Иновациите в контекста на туроператорската дейност
Доц. д-р Любомира Тодорова 363

Бариери пред дигиталната трансформация в хотелиерството: организационни, технологични и поведенчески аспекти
Гл. ас. д-р Галина Илиева 371

Ролята на дигитализацията в транспортното обслужване на туристите: нови технологии и приложения
Гл. ас. д-р Никола Гайдаров 381

Иновативни бизнес модели в хотелиерството: комбинация между лайфстайл, устойчивост и дигитално присъствие
Гл. ас. д-р Мира Джендова 390

Бизнес планиране в туризма в условията на изкуствен интелект – нови модели и предизвикателства
Гл. ас. д-р Маргарита Мишева 400

Иновационен модел за развитие на културния туризъм
Ас. д-р Йоана Константинова 412

От дигитална автоматизация към екосистемно управление: трансформация на бизнес моделите в хотелиерството
Докторант Агнес Бачева 420

Ролята на социалните мрежи при избора на туристическа дестинация сред младите хора
Студ. Павел Антонов Павлов 430

БИЗНЕС МОДЕЛИ, ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО, ПАЗАРИ И БРАНДИНГ В ТУРИЗМА И СВЪРЗАНИТЕ ИНДУСТРИИ

Развитие на туристическата индустрия в контекста на съвременните предизвикателства
Проф. д-р Цанко Стефанов 439

Българската индустрия и технологичните предизвикателства
Доц. д-р Сергей Найденов, доц. д-р Добрин Ганчев 448

Креативно управление на туристическите преживявания като фактор за конкурентоспособност на туристическите предприятия
Гл. ас. д-р Кристина Шопова 456

Методът на критичната точка в туристическия сектор – възможност за ефективни решения
Гл. ас. д-р Росен Колев 464

За идеята на туризма в луксозната индустрия
Гл. ас. д-р Иво Велинов 474

Културният туризъм: между наследството, преживяването и мотивацията
Гл. ас. д-р Пламен Петров 482

Търговски аспекти на селския туризъм в България
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 490

The Authenticity Paradox in the Age of Generative AI: Exploring the Impact of Synthetic Visual Content on Tourism Destination Branding
Ас. д-р Стелиана Василева 494

Бранд мениджмънт и корпоративна култура в многонационални компании в сектора на бизнес услугите
Докторант Петьо Божинов 503

Въздействие на дигиталните технологии върху трансформацията на туристическите предприятия
Докторант Теодора Попова 512

ХОТЕЛИЕРСТВО, РЕСТОРАНТЬОРСТВО И ТУРИСТИЧЕСКА АГЕНТСКА ДЕЙНОСТ: МОДЕЛИ НА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ

Спортната анимация като фактор в туристическия бизнес
Доц. д-р Стела Касабова, ст. преп. д-р Радослав Николов 523

Счетоводната информация – важен фактор за успешно управление на предприятията в ресторантьорството
Доц. д-р Галя Стоянова Иванова-Кузманова 530

Управление и развитие на туроператорския бизнес – практически аспекти на облагането по ЗДДС и отражението върху рентабилността
Гл. ас. д-р Лиляна Бърдукова 538

Inventory Accounting in Tourism-Related SMES in Cameroon: Challenges for Cost Control and Sustainable Business Models
PhD student Tognang Kouaya Pretta Noella Rosevale 549

Предизвикателства и възможности пред развитието на голф туризма в България
Докторант Ангел Ангелов 557

Устойчивите практики на туристическите агенции в община Варна
Докторант Христина Петрова 566

Кетъринг обслужването като фактор за конкурентоспособността на туристическите събития
Докторант Цветелина Петрова 575

Директните плащания по Общата селскостопанска политика като инструмент за устойчиво развитие на хотелиерството и ресторантьорството
Докторант Снежана Парушева-Ламбева 584

ОБРАЗОВАНИЕ, ЧОВЕШКИ КАПИТАЛ, ОРГАНИЗАЦИОННА КУЛТУРА, КРИЗИ И АДАПТИВНИ СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СИСТЕМИ

Знанието и неговото управление в контекста на туризма
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Стела Маринова 599

В преход към приобщаване: туризмът като арена на промяна в условия на различие
Доц. д-р Теодора Кирякова-Динева 609

Музеите като неформална учебна среда
Доц. д-р Петя Иванова, докторант Цветелина Телбис 618

Влиянието на организационната култура върху иновационното представяне на туристическите предприятия
Гл. ас. д-р Надежда Стефанова 627

Practices for developing employer branding in Black Sea coastal tourism
Гл. ас. д-р Христина Филипова, хон. ас. Яна Донева 634

Свищов във впечатленията на посетителите на града (1878–1912)
Преп. д-р Емилия Вачева 643

Финансовата грамотност като фактор за устойчивост на туристическия сектор: структурни ограничения, рискови канали и инструменти за въздействие
Докторант Шенай Шемсиева Раимова 651

Re-thinking sport tourism through stronger physical education and local community engagement
PhD student Wael Mugrabi 665

МЯСТО НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР

Виктория Георгиева Джамбазка[1]
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Резюме: Настоящият доклад разглежда мястото и значението на кръговата икономика в туристическия сектор в контекста на устойчивото развитие, зелената трансформация и необходимостта от ефективно управление на ресурсите. Анализирани са основните принципи на кръговата икономика и възможностите за тяхното приложение в хотелиерството, ресторантьорството, туристическия транспорт, управлението на туристическите дестинации и различните видове туризъм. Специално внимание е отделено на енергийната ефективност, ограничаването на отпадъците, повторната употреба на ресурси и устойчивите модели на потребление. Изследването акцентира върху икономическите, екологичните и социалните ползи от внедряването на кръгови практики в туризма, както и върху предизвикателствата, свързани с инвестициите, управлението и необходимостта от институционална подкрепа. Направен е изводът, че кръговата икономика се утвърждава като стратегически фактор за повишаване конкурентоспособността и устойчивото развитие на туристическия сектор.

Ключови думи: кръгова икономика, устойчив туризъм, зелена трансформация, туристически сектор, ресурсна ефективност.

Въведение

Съвременният туристически сектор е изправен пред редица предизвикателства, свързани с изменението на климата, изчерпването на природните ресурси и необходимостта от устойчиво управление на туристическите дестинации. Развитието на масовия туризъм води до засилено потребление на енергия, вода, транспортни услуги и материални ресурси, което увеличава екологичното натоварване върху природната и социалната среда. В този контекст концепцията за кръгова икономика се утвърждава като важен инструмент за ограничаване на негативните ефекти от туристическите дейности и за насърчаване на устойчиви модели на производство и потребление.

Кръговата икономика се основава на принципите на намаляване, повторна употреба, рециклиране и ефективно използване на ресурсите, което позволява ограничаване на отпадъците и оптимизиране на ресурсното потребление. В туристическия сектор тези принципи намират приложение в управлението на туристическите предприятия, развитието на туристическите дестинации и внедряването на устойчиви туристически практики.

Настоящият доклад има за цел да анализира мястото на кръговата икономика в туристическия сектор, основните направления на нейното

[1] viktoriqdjambazka83@gmail.com

приложение и възможностите за повишаване устойчивостта и конкурентоспособността на туристическите предприятия и дестинации.

1. Теоретични аспекти на кръговата икономика

Кръговата икономика представлява съвременен икономически модел, насочен към максимално удължаване жизнения цикъл на продуктите, ефективно използване на ресурсите и минимизиране на отпадъците. За разлика от традиционния линеен модел „вземи – произведи – използвай – изхвърли“, кръговата икономика се основава на принципите на повторната употреба, ремонта, рециклирането и възстановяването на материалите. Основната ѝ цел е да се ограничи прекомерното потребление на природни ресурси и да се създаде по-устойчива икономическа система, която съчетава икономически растеж с опазване на околната среда. Според Geissdoerfer et al. (2017) кръговата икономика представлява нова парадигма на устойчивото развитие, която съчетава икономическа ефективност, опазване на околната среда и дългосрочно управление на ресурсите.

Според Ellen MacArthur Foundation (2023) кръговата икономика има потенциал значително да намали екологичния натиск, да повиши ресурсната ефективност и да стимулира устойчивия икономически растеж. Концепцията придобива все по-голямо значение в условията на климатични промени, нарастващо потребление на енергия и засилени изисквания за устойчиво развитие. Европейският съюз също поставя кръговата икономика сред основните приоритети на Зелената сделка и Плана за действие за кръгова икономика, като насърчава внедряването на устойчиви производствени и потребителски модели в различни икономически сектори, включително туризма.

Туристическият сектор е сред икономическите дейности, които оказват значително въздействие върху околната среда поради високото потребление на енергия, вода, хранителни ресурси и транспортни услуги. Развитието на масовия туризъм често води до увеличаване на отпадъците, замърсяване на природната среда и свръхнатоварване на туристическите дестинации. Поради тази причина принципите на кръговата икономика постепенно се превръщат в основен елемент от концепцията за устойчив туризъм.

В хотелиерството кръговата икономика се проявява чрез внедряване на енергийно ефективни технологии, използване на възобновяеми енергийни източници, системи за интелигентно управление на енергията и ограничаване потреблението на вода. Все по-често хотелските предприятия прилагат практики за разделно събиране и рециклиране на отпадъци, използване на екологични почистващи препарати и ограничаване употребата на пластмасови изделия за еднократна употреба. Част от туристическите обекти въвеждат и политики за повторно използване на текстил, мебели и

оборудване, което намалява разходите и удължава жизнения цикъл на материалните ресурси.

В ресторантьорството и кетъринга кръговата икономика намира приложение чрез ограничаване на хранителните отпадъци, използване на местни и сезонни продукти, компостиране на биоразградими отпадъци и внедряване на устойчиви опаковки. Туристическите предприятия все по-често си партнират с местни производители, което допринася както за намаляване на въглеродния отпечатък, така и за стимулиране развитието на местната икономика. Според United Nations World Tourism Organization (UNWTO, 2023) устойчивото управление на хранителните ресурси е сред ключовите елементи за постигане на устойчив туризъм.

Транспортът също заема важно място в прилагането на кръговата икономика в туризма. Туристическите дестинации насърчават използването на обществен транспорт, електрически превозни средства, велосипедни алеи и алтернативни форми на мобилност. Развитието на „зелени“ транспортни решения има за цел да намали вредните емисии и замърсяването в туристическите райони. В редица европейски дестинации вече се прилагат политики за ограничаване на автомобилния трафик в туристическите центрове и за стимулиране използването на нисковъглероден транспорт.

Кръговата икономика има значение и за управлението на туристическите дестинации. Все повече дестинации разработват стратегии за устойчиво управление на ресурсите, включително системи за управление на отпадъците, опазване на природните и културните ресурси и контрол върху туристическите потоци. Това е особено важно за дестинации с висока туристическа концентрация, където съществува риск от прекомерно натоварване на инфраструктурата и природната среда.

В контекста на туристическите дейности кръговата икономика създава предпоставки за развитие на нови устойчиви туристически продукти и услуги. Все по-голяма популярност придобиват форми като екотуризъм, селски туризъм, бавен туризъм (slow tourism) и отговорен туризъм, които се основават на рационално използване на ресурсите, опазване на местната идентичност и подкрепа на местните общности. Тези форми на туризъм насърчават по-устойчив модел на потребление и по-висока ангажираност на туристите към екологичните и социалните аспекти на пътуването.

Следователно кръговата икономика не представлява единствено екологична концепция, а стратегически подход към развитието на туристическия сектор. Чрез интегрирането на принципите на устойчивост, ресурсна ефективност и иновации туристическите предприятия и дестинации могат да постигнат по-висока конкурентоспособност, по-добро качество на туристическия продукт и по-дългосрочно устойчиво развитие.

2. Приложение на кръговата икономика в туризма

Приложението на кръговата икономика в туризма се свързва с прехода към по-устойчив модел на развитие, основан на ефективно използване на ресурсите, ограничаване на отпадъците и намаляване на екологичното въздействие на туристическите дейности. В условията на засилени изисквания за устойчивост туристическият сектор постепенно преминава от традиционни линейни модели на потребление към практики, насочени към дългосрочно опазване на природната и социалната среда.

Кръговите принципи се интегрират на различни равнища – от управлението на туристическите предприятия до развитието на туристическите дестинации и отделните видове туризъм. Това позволява по-рационално използване на енергията, водата, суровините и материалите, както и ограничаване на ресурсните загуби в процеса на предоставяне на туристически услуги.

Най-осезаемо приложение на кръговата икономика се наблюдава в хотелиерството, където устойчивото управление на ресурсите се превръща в част от стратегическото управление на туристическите обекти. Хотелските предприятия внедряват енергоспестяващи технологии, системи за интелигентно управление на енергията, възобновяеми енергийни източници и решения за оптимизиране потреблението на вода. Все по-често се използват екологични материали, оборудване с удължен експлоатационен живот и системи за разделно събиране и рециклиране на отпадъци. Част от хотелските вериги въвеждат политики за ограничаване използването на пластмасови изделия за еднократна употреба и за повторна употреба на текстил и консумативи.

В ресторантьорството и кетъринга устойчивите практики се насочват към ограничаване на хранителните отпадъци и по-ефективно управление на ресурсите. Наблюдава се нарастващо използване на местни и сезонни продукти, което подпомага местната икономика и същевременно намалява въглеродния отпечатък, свързан с транспорта на суровини. Разпространяват се практики като компостиране на биоразградими отпадъци, даряване на неизползвана храна и внедряване на биоразградими или многократни опаковки.

Транспортът също е сред ключовите елементи в процеса на зелена трансформация на туризма. Туристическите дестинации насърчават развитието на устойчиви форми на мобилност чрез използване на обществен транспорт, електрически превозни средства, велосипедна инфраструктура и пешеходни маршрути. Подобни мерки допринасят за ограничаване на вредните емисии, подобряване качеството на околната среда и намаляване натоварването на туристическата инфраструктура.

Кръговата икономика има важно значение и за управлението на туристическите дестинации. Все повече региони разработват политики за

устойчиво използване на природните и културните ресурси, управление на туристическите потоци и ограничаване на свръхтуризма. Акцент се поставя върху опазването на природното и културното наследство, подобряването на градската среда и повишаването качеството на туристическото преживяване. По този начин устойчивостта се превръща в част от конкурентоспособността на туристическите дестинации.

Приложението на кръговата икономика се проявява и в развитието на отделните видове туризъм. Екотуризмът е насочен към минимално въздействие върху природната среда и рационално използване на природните ресурси. Селският туризъм стимулира местното производство, използването на традиционни продукти и съхраняването на местната идентичност. Културният туризъм подпомага адаптивното използване и опазване на културното наследство, а СПА и уелнес туризмът интегрират енергийно ефективни технологии и устойчиви стандарти при управлението на туристическите комплекси.

Внедряването на кръгови модели в туризма създава редица икономически, екологични и социални ползи. Намаляването на разходите за енергия, вода и материали подобрява ефективността на туристическите предприятия и повишава тяхната конкурентоспособност. Ограничаването на отпадъците и по-ефективното използване на ресурсите допринасят за опазването на околната среда и за подобряване качеството на туристическата среда. От социална гледна точка кръговата икономика подпомага местните общности чрез стимулиране на местното производство, развитие на регионалната икономика и създаване на устойчиви работни места.

Таблица 1
Приложение на кръговата икономика в отделните туристически дейности

Туристическа дейност	Основни кръгови практики	Очаквани ползи
Хотелиерство	Внедряване на енергийно ефективни системи, използване на възобновяеми енергийни източници, разделно събиране и рециклиране на отпадъци, повторна употреба на текстил и консумативи	Намаляване на оперативните разходи, ограничаване на екологичния отпечатък, повишаване качеството на туристическата услуга
Ресторантьорство и кетъринг	Използване на местни и сезонни продукти, ограничаване на хранителните отпадъци, компостиране, използване на биоразградими опаковки	Подкрепа на местната икономика, намаляване количеството отпадъци, насърчаване на устойчиво потребление

Туристически транспорт	Използване на електрически превозни средства, развитие на обществен транспорт, велосипедна инфраструктура и пешеходни маршрути	Ограничаване на вредните емисии, подобряване качеството на околната среда, намаляване на транспортното натоварване
Управление на туристически дестинации	Контрол върху туристическите потоци, устойчиво управление на природните и културните ресурси, системи за управление на отпадъците	Опазване на природната и културната среда, подобряване устойчивостта на дестинациите
Екотуризъм и селски туризъм	Използване на местни ресурси, устойчиво използване на природните дадености, подкрепа на местните общности и традиционни производства	Съхраняване на местната идентичност, устойчиво регионално развитие, повишаване привлекателността на дестинациите
Културен туризъм	Адаптивно използване на културното наследство, устойчиво управление на туристическите обекти, ограничаване на свръхтуризма	Опазване на културното наследство, подобряване туристическото преживяване, удължаване жизнения цикъл на туристическите ресурси
СПА и уелнес туризъм	Енергийно ефективни технологии, оптимизиране потреблението на вода и енергия, използване на екологични продукти	Намаляване на ресурсното потребление, подобряване екологичния имидж на туристическите комплекси

Източник: разработено от автора по данни на European Commission (2022), UNWTO (2023) и Ellen MacArthur Foundation (2023).

Анализът на представената таблица показва, че принципите на кръговата икономика намират приложение във всички основни туристически дейности, като тяхната реализация е насочена към по-ефективно използване на ресурсите и ограничаване на негативното въздействие върху околната среда. Най-широко приложение на кръговите практики се наблюдава в хотелиерството и ресторантьорството, където управлението на енергията, водата и отпадъците оказва пряко влияние върху оперативните разходи и устойчивостта на туристическите предприятия.

Таблицата показва също, че различните туристически дейности използват специфични инструменти за постигане на устойчивост. Докато при туристическия транспорт акцентът е поставен върху ограничаването на вредните емисии и развитието на устойчива мобилност, при управлението на туристическите дестинации водещо значение имат опазването на природните и културните ресурси и контролът върху туристическите потоци.

Особено важно е, че кръговата икономика не се ограничава единствено до екологични ползи, а създава и значителни икономически и социални ефекти. Подкрепата на местното производство, развитието на регионалната икономика и съхраняването на местната идентичност са сред основните положителни резултати от прилагането на устойчиви практики в туризма. Това показва, че кръговата икономика се превръща в стратегически

инструмент за повишаване конкурентоспособността и устойчивото развитие на туристическия сектор.

Наред с положителните ефекти съществуват и редица предизвикателства пред прилагането на кръговата икономика в туризма. Основните трудности са свързани с необходимостта от инвестиции в нови технологии и инфраструктура, липсата на достатъчна информираност и необходимостта от промяна в потребителското поведение. Част от туристическите предприятия срещат затруднения при внедряването на устойчиви практики поради ограничени финансови ресурси и недостатъчна административна подкрепа. Поради това успешното развитие на кръговата икономика изисква координация между публичния и частния сектор, подкрепа от европейските и националните политики и активно участие на туристическия бизнес и потребителите.

Заключение

Кръговата икономика постепенно се утвърждава като стратегическа основа за устойчивото развитие на туристическия сектор в условията на зелена трансформация, засилени екологични изисквания и променящо се потребителско поведение. Приложението на нейните принципи създава възможности за по-ефективно използване на ресурсите, ограничаване на отпадъците и намаляване на негативното въздействие на туристическите дейности върху околната среда.

Проведеният анализ показва, че кръговите практики намират приложение в различни направления на туристическия сектор – хотелиерство, ресторантьорство, транспорт, управление на туристически дестинации и развитие на специализирани форми на туризъм. Внедряването на енергийно ефективни технологии, устойчиво управление на ресурсите, използване на местни продукти и ограничаване на отпадъците допринасят както за подобряване качеството на туристическата среда, така и за повишаване конкурентоспособността на туристическите предприятия.

Същевременно кръговата икономика има важно социално и икономическо значение, тъй като стимулира местното производство, насърчава устойчивото регионално развитие и съдейства за съхраняването на природното и културното наследство. Това превръща устойчивостта в съществен фактор за дългосрочната привлекателност и конкурентоспособност на туристическите дестинации.

Наред с положителните ефекти обаче успешното прилагане на кръговите модели изисква инвестиции, технологични иновации, повишаване информираността на бизнеса и активна институционална подкрепа. В този контекст ролята на европейските и националните политики ще продължи да бъде определяща за ускоряване процесите на зелена трансформация в туризма.

В заключение може да се обобщи, че кръговата икономика не представлява единствено екологичен подход, а цялостен модел за устойчиво управление и развитие на туристическия сектор. Нейното значение ще продължава да нараства като основа за изграждане на по-устойчив, конкурентоспособен и отговорен туризъм.

Използвана литература

Ellen MacArthur Foundation. (2023). Circular economy introduction. https://ellenmacarthurfoundation.org

European Commission. (2022). Circular economy action plan. https://ec.europa.eu

Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. P., & Hultink, E. J. (2017). The Circular Economy – A new sustainability paradigm? Journal of Cleaner Production, 143, 757–768.

UNWTO. (2023). Tourism and sustainable development goals. https://www.unwto.org

PLACE OF THE CIRCULAR ECONOMY IN THE TOURISM SECTOR

PhD student Viktoria Georgieva Dzhambazka[2]

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Abstract: The present paper examines the role and significance of the circular economy in the tourism sector in the context of sustainable development, green transformation, and the need for efficient resource management. The study analyzes the main principles of the circular economy and the possibilities for their application in hospitality, catering, tourism transport, destination management, and various forms of tourism. Special attention is paid to energy efficiency, waste reduction, resource reuse, and sustainable consumption models. The research emphasizes the economic, environmental, and social benefits of implementing circular practices in tourism, as well as the challenges related to investments, management, and the need for institutional support. The study concludes that the circular economy is becoming a strategic factor for improving the competitiveness and sustainable development of the tourism sector.

Keywords: circular economy, sustainable tourism, green transformation, tourism sector.

[2] viktoriqdjambazka83@gmail.com